

mintsem motivációik elemzését. A viselkedés elemzése juttatja el őket azonban végül is a mély önvizsgálathoz.

A felmérések befejezése után következik a legnehezebb és a legkevésbé receptre végezhető munka, a kiértékelés, és az azt követő döntések, intézkedések meghozatala.

/Documentaliste, 11. k. 4. sz. 1974. december, p. 166-170./

Lázár József

TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Beszámoló az ASLIB kutató és fejlesztő tevékenységéről

Az ASLIB (Association of Special Libraries and Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége) 1974 évi konferenciáján hangzott el beszámoló az intézmény kutatási és fejlesztési osztályának eddigi működéséről és további terveiről. Az osztály 1957-ben alakult. Kezdetben csak egy munkatárs foglalkozott ezzel a munkával, azóta azonban az igényeknek és a lehetőségeknek arányában fejlesztették az osztályt. Jelenleg 22 főből áll, 17 munkatárs foglalkozik az aktuális könyvtári, tájékoztatási problémák kutatásával és öt fő alkotja a módszertani tanácsadó csoportot. A fejlesztési és módszertani tanácsadás ingyenes az ASLIB tagkönyvtárai részére. Mint a beszámoló megállapítja, — bár van külön ezzel a feladattal megbízott csoport — a kutatómunkára szánt időből is sokat fordítanak e célra.

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatták, hogy probléma van bőven, amit a tagok vetnek fel a kutatás számára: pl. állandóan visszatérő kérdés: mi a tájékoztatás értéke, hogyan lehetne kimutatni a megfelelő tájékoztatás anyagiakban mutatkozó eredményeit? Továbbá költséges berendezések, eljárások kikísérletezését, vizsgálatát várják a tagok, amelyekre azonban csak korlátozott mértékben van lehetőség, stb. A tagok által felvetett témák azonban többségükben olyan speciális vagy elméleti problémák, hogy az ezekkel kapcsolatban folytatott kutatások eredményei csak átdolgozva, módosításokkal hasznosíthatók a tagok többsége részére és kevés segítséget nyújtanak az egyes, tájékoztatásban működő munkatársak mindennapi munkájához.

Az ASLIB kutatói és fejlesztési osztálya ezért újra megfogalmazta feladatát és célkitűzéseit: kutatási eredményeivel összekötő szerepet kell játszania a tájékoztatók és a felhasználók között. Ezen belül általánosan alkalmazható és hatékony tájékoztatási módszerek,

eszközök és források kutatásával kell foglalkoznia, jobban feltárni és megismerni a felhasználók igényeit, felismerni az általános nemzeti és nemzetközi információs munkában és ezek összehangolásában meglévő problémákat, folytatni és fejleszteni a módszertani tanácsadást és ezzel a kutatási eredményeket eljuttatni a gyakorlati alkalmazásig. Az ASLIB kutatói és fejlesztési osztálya ilyen jellegű kutatási kérdések felvetését várja a jövőben az ASLIB tagjaitól.

A célkitűzések értelmében a kutatómunkát négy fő téma köré csoportosítják a következő években:

1. a felhasználók csoportjai és az információs források;
2. tájékoztató szolgáltatások, ezek szervezése és vezetése;
3. a tájékoztatás eszközeinek módszereinek és technikájának fejlesztése;
4. marketing, a felhasználók képzése stb.

Az első téma keretében felméri és tanulmányozzák a felhasználók különböző csoportjait, információs igényeiket, mennyiségi és tartalmi szempontból egyaránt. A hagyományos szakterületeken, továbbá a különleges, specializált vagy interdiszciplináris témákban működő felhasználók körének meghatározása után igényeiket összevetik a meglévő forrásokkal, szolgáltatásokkal, illetve tájékoztatói lehetőségekkel. Ez azért jelentős, mert éppen a spontán fejlődés következtében egyes szakterületek igen gazdagok tájékoztatási forrásokban, más területen pedig alig van, vagy egyáltalán nincs tájékoztatói lehetőség.

A tájékoztatás megszervezésének és vezetésének alapkérdése, — csak a nagyságrendek eltérőek intézményenként — hogy melyek azok az adatok, források, kiadványok stb., amelyeket be kell szerezni és melyek azok amelyeket különböző rendszerekbe bekapcsolódva, hálózatok vagy egyéb szolgáltatások útján kell biztosítani. A döntés alapja a gazdaságosság. Ehhez a döntéshez akar segítséget nyújtani a kutatói osztály a költségek és különböző szakkönyvtárak állományának, adatbázisának elemzésével, továbbá a számítógépes nemzeti hálózat modellezésével, kiépítésével és továbbfejlesztésének elősegítésével.

A harmadik és negyedik fő téma szinte szükségszerűen következik az előzőkből. Ezek a következők: a módszerek fejlesztése, az első és másodlagos információforrások, a számítógépes adattárolás, keresés, indexkészítés, a könyvtári munkafolyamatok automatizálása, a tájékoztatás pontosságának és autentikusságának növelése, a felhasználók képzése, az információs munka eredményességének vizsgálata és ennek a vizsgálatnak lehetséges módszerei... stb.

Természetesen ezeket a körvonalazott kutatási terveket bővíteni fogják azok a kérdések, amelyeket

majd a jövő produkál. Az információs munka állandóan változó diszciplína, ennek kutatása és fejlesztése hasonlóan rugalmas és alkalmazkodó módszereket követel.

Miután mindezek a témák és feladatok – amelyeket az ASLIB kutatási és fejlesztési osztálya meghatározott – hazai viszonylatban is igen aktuálisak, érdemes és célszerű lesz figyelemmel kísérni azokat az eredményeket, amelyeket elérnek és minden valószínűség szerint közölni fognak a szakirodalomban.

/Aslib Proceedings, 27. k. 1. sz. 1975. p. 16–21./

• Grofcsik Gusztávné

A SINTO–konceptió

(Lengyel elképzelés a tudományos, műszaki és szervezési információs rendszer megteremtésére)

A dokumentációs információk iránt érdeklődőknek minden szolgálati helyen mindig hármaskívánságuk van. Nevezetesen:

meg akarják tudni, hogy egyáltalán létezik-e olyan (primér, szekundér vagy származék) dokumentum, amely témájukat illetően informálhatná őket,

ha van ilyen dokumentum, tudni szeretnék: hol található meg,

eredetiben vagy másolatban minél gyorsabban hozzá kívánnak férni a szóban forgó dokumentumhoz.

E követelménynek a jelenleg egymástól jórészt elszigetelten működő három, um. a könyvtári, a szakirodalmi tájékoztatási- és a levéltári intézményrendszer nem tud megfelelni. Ha feltételezzük, s a fejlett szocializmusra és a tudományos–műszaki forradalomra való áttérés időszakában joggal tesszük ezt, hogy a társadalom információigénye ütemesen növekedni és differenciálódni fog, könnyen belátható: a jelenlegi gyakorlat perspektivikus fenntartása beláthatatlan társadalmi károkat okozna.

Időközben az is bebizonyosodott, hogy a három érdekelt intézményrendszer külön-külön kidolgozott fejlesztési koncepciói a különféle tehetetlenségi tényezők (közülük a lélektani-szociológiai és az igazgatási tényezők a meghatározóak) hatása miatt, képtelenek voltak reális alternatívákat nyújtani a társadalom információs problémájának távlati megoldására. Ehhez az általuk figyelembe vett intézményi bázisfelhasználói kör és szolgáltatás-kínálat túlságosan egyoldalú és beszűkült volt.

E holtponthoz meghaladása érdekében a tudományos, felsőoktatási és műszaki ügyek minisztere 1972 decem-

berében életre hívta az un. *Światowid*–bizottságot. A bizottságban több mint 100 személy és számos albizottság tevékenykedett. A szaktájékoztatókon, könyvtárosokon és levéltárosokon kívül a felhasználók is képviselthez jutottak benne. A bizottság kemény viták után 1974 decemberében fejezte be munkáját. *Az Állami Tudományos, Műszaki és Szervezési Információs Rendszer – a SINTO – koncepciója és megvalósításának programja* c. dokumentum elkészítésével.

A dokumentum, amely jellegzetesen keret-koncepció, a következő alapelvekre épül:

1. A rendszer kompetenciája az *általános és szakismeretekre*, illetve az általános és szakismeretek dokumentáris információhordozókon rögzített részéből való tájékoztatásra terjed ki. Ezt szimbolizálja, hogy a rendszer nevében a *gazdasági információt a szervezési információ* váltotta fel. Az új megjelölés mögött – a koncepció kimunkálói szerint – a gazdasági információkon kívül a jogi, a műszaki-kereskedelmi, az intézmény-szervezési, az intézményi, a kiállítási-rendezvényi stb. információk is felsorakoznak.

2. A rendszernek minden érdeklődőt fogadnia kell és ki kell elégítenie, függetlenül attól, hogy a munkahelyén vagy a lakóhelyén működő intézményt keres-e fel, valamint attól is, hogy mi a foglalkozása. A rendszer un. funkcionális intézményeinek maguknak is törekedniük kell a használói kör szélesítésére. Főleg a gazdasági és államigazgatási szakemberek, a szakmunkástanulók és szakmunkások, valamint a tanulóifjúság bevonására kell – megfelelő szolgáltatások kifejlesztésével – törekedniük.

3. A fentiek megvalósítása érdekében a szakirodalmi tájékoztatási intézmények, a könyvtárak és a levéltárak tevékenységét funkcionálisan integrálni kell, mégpedig az egyes intézményrendszerek eddigi belső kapcsolatainak tiszteletben tartásával és a hovatartozási helyzetük adottnak tekintésével.

Ahhoz, hogy a rendszer ténylegesen működjék, megfelelő funkcionális struktúrával, közös, a nemzeti és a nemzetközi gyakorlatban egyaránt használható információs *termékekkel és nyelvekkel*, valamint – a feladatokhoz mérten – korszerű műszaki bázissal kell rendelkeznie. E három előfeltételt illetően a *Światowid*–bizottság tulajdonképpen csak elvi szinten foglalt állást. A rész kérdések eldöntését az általa megadott kutatási feladatok eredményeitől tette függővé. Az irányító szervek létrehozását, az egyes intézmények konkrét funkciók ellátására való kijelölését állami elhatározásokra, jogszabályokra bizza.

A SINTO szervezeti-funkcionális struktúráját a bizottság a következőképpen vázolta fel:

1. *A SINTO koordináló főhatósága* (az eredményes koordinációhoz minimálisan szükséges jogosítványok